

Etnografická výstava po čase opäť v sídelnej budove Slovenského národného múzea v Bratislave

Ethnographic exhibition returns to the main building of the Slovak
National Museum in Bratislava

Marta Botiková

Kontakt / Contact

prof. PhDr. Marta Botiková, CSc., Katedra archeológie a kultúrnej antropológie,
Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Gondova 2, 811 01 Bratislava,
Slovenská republika, e-mail: marta.botikova@uniba.sk

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7160-4958>

Ako citovať / How to cite

Botiková, M. (2025). Etnografická výstava po čase opäť v sídelnej budove Slovenského národného múzea v Bratislave, *Etnologické rozpravy*, 32(1), 126-129.

Ferklová, D., Slavkovský, P., Sýkora, R., Wágnerová, B. (2024). *Rolník a jeho svet. Agrárna kultúra Slovenska ako predmet etnografického záujmu* [výstava]. Slovenské národné múzeum, Bratislava, Slovenská republika.

Pred dvoma rokmi som v *Etnologických rozpravách* informovala o novej etnografickej expozícii Moravského zemského múzea v Brne (Botiková, 2023). Atraktívna expozícia zaujala knižnou prípravou, ako aj výsledkom, ktorý využil mnohé prvky moderných technológií v samotnej realizácii, vizualizácii analytického prístupu. V nasledujúcej poznámke sa chcem zamyslieť nad vstupmi a výstupmi muzeálnej výstavy *Rolník a jeho svet*, ktorá vznikla v Etnografickom múzeu SNM v Martine a ktorú na sklonku roka 2024 otvorili v sídelnej budove Slovenského národného múzea v Bratislave.

Uplynulo už viac rokov od času, ako sme mali v hlavnom meste, na turistami vyhľadávanom dunajskom nábřeží, možnosť vidieť predstavenie etnografických zbierok. S veľkým návštevníckym úspechom sa stretli dávnejšie výstavy, venované klenotom ľudovej kultúry všeobecne, ako aj tematické výstavy modrotlače a módnjej tvorby či výstava čepcov.

Obr. 1

Vzácne tlače spolu s dobovými artefaktmi
Zdroj: Tomáš Hollý, archív SNM

Navštívili sme ich niekoľkokrát, s domácim aj zahraničným poslucháčstvom, aj hosťami, ktorí sa zakaždým s obdivom vyjadrili o tradičnom i modernom výtvarnom aj obsahovom vyznení týchto výstav. Vyhľadávané boli najmä v letnej turistickej sezóne a zaiste zatriak-
tívni návštevu hlavného mesta.

Tentoraz prišla výstava z Martina a začala hosťovať v hluchej, zimnej sezóne. Hádam pri dobrej propagácii bude atraktívna aj pre laickú verejnosť, veď priniesla zas krásne predmety – keramiku, výšivky, staré tlače, teda to, čo sa možno aj trochu prvoplánovo spája s poslaním etnografických zbierok. Svojím obsahom mala potenciál prihovoriť sa aj študentstvu, a to nielen z hľadiska dejín vedy. Dobré môže poslúžiť nielen budúcim etno-
ológom, ale aj historikom, literátom či možno aj ekonómom. Žiaľ, z propagačného mate-
riálu, ktorý je zverejnený na oficiálnej webovej stránke SNM, sa nedozvieme o autoroch výstavy ani o žiadnych aktivitách spojených s výstavou.

Prvá, historická časť výstavy, je o dejinách výskumu roľníckeho obyvateľstva na Sloven-
sku. Tá je prepojená s výskumnou prácou Petra Slavkovského, ktorého knižná publiká-
cia (Slavkovský, 2013) by bola poslúžila aj ako katalóg k tejto časti výstavy. Vystavené
predmety a knihy predstavili vývin záujmov, ako aj zmysel hľadania národných špeci-
fík v politickom kontexte jednotlivých historických období. Táto časť je porovnateľná aj
so spomenutou brnianskou výstavou, pokiaľ ide o profesionálnu prípravu a vyznenie.
V prvých mesiacoch totiž návštevník na vernisáži nenašiel žiadnu publikáciu k výstave.
Dnes vieme, že katalóg existuje a je návštevníkom k dispozícii.

Na dejinný výstavný „predslov“ mala nadviazať dokumentácia etnografického a múzejného výskumu druhej polovice 20. storočia, ktoré akoby skončili s generáciou autora námetu. Pri prechode z jednej miestnosti do druhej ste určite presýtení textami, ktoré sa týčia nad návštevníkom na síce vkusných, ale výstavnícky nevhodných paneloch. Texty môžete čítať v nevyhovujúcej polohe, ktorá nerešpektuje základnú premisu výstavníctva, akou je výška očí, veľkosť písma, ale najmä jadrnosť vyjadrovania. Odtiaľ prejdeme do rozmermi vzdušnej miestnosti, kde môžete skloniť hlavu, a „pri zemi“ sa oboznámiť s predmetmi, ktoré patrili do každodennej výbavy roľníckeho života. Tu je „rolník a jeho práca“ na scéne, ako to ohlásil názov výstavy. Zbierkové predmety sú rozdelené do typologických kolekcí, vystavené na vyvýšenom podstavci, avšak systematiky je málo čitateľná. Autori zaradili množstvo výrobných nástrojov, laický návštevník ich však len ťažko zaradí chronologicky podľa vývoja či z hľadiska následnosti prác, na ktoré sa používali.

Obr. 2

Pohľad do historickej časti výstavy, inštalovanej v sídelnej budove SNM
Zdroj: Tomáš Hollý, archív SNM

Rekonštrukcia interiéru izby usporiadanej do stavu z polovice 20. storočia reprezentuje región Turiec. Táto voľba je legitímna, ale bez vysvetlenia kontextu času a miesta podáva len sploštenú informáciu. Zo všetkých možných variantov odevu sa mihne len jednoduchý detský pracovný odev. Mal to byť zámer autorov upozorniť na detskú prácu? Alebo to bolo najmenej riskantné vystaviť takýto odev v otvorenom, pre návštevníka možno aj nechcene „hands-on“ priestore? Oceňujeme, že sa na výstavu dostala poľná kolíska, ale jej sociálny význam, ako aj výskyt v umeleckej syntéze obrazu Slovenska, zostal nevyužitý.

Inými slovami, od príjemného nástupu, významných a vzácnych knižných exponátov opatrených invenčne riešenými opismi, sa dostaneme do akéhosi „zadného depozitu“, kde je „rolník a jeho svet“ výstavou nie oslávený, ale prosto poskladaný.

Domnievam sa, že najmä v materiálnej časti výstavy zostala nevyužitá príležitosť použiť inšpiratívne spôsoby, možno aj moderné výstavnícke technológie, ako oboznámiť, previesť, poučiť návštevníka, vzbudiť v ňom záujem a možno aj úctu ku kultúrnemu dedičstvu.

Obr. 3

Systematika roľníckeho náradia predstavená na výstave
Zdroj: Tomáš Hollý, archív SNM

Referencie

- Botiková, M. (2023). Expozícia predmetov a ideí: Tradičná kultúra na Moravě v zrcadle času. *Etnologické rozpravy*, 30(1), 101-109.
- Ferklová, D., Slavkovský, P., Sýkora, R., Wágnerová, B. (2024). *Roľník a jeho svet. Agrárna kultúra Slovenska ako predmet etnografického záujmu* [výstava]. Slovenské národné múzeum, Bratislava, Slovenská republika.
- Slavkovský, P. (2013). *Slovenská etnografia*. Bratislava: Veda.